

§ 290

Yttrande över remiss Äga avfall - del av den cirkulära ekonomin

KSN-2021-01953

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** avge yttrande till miljödepartementet enligt ärendets **bilaga 1**.

Sammanfattning

Miljödepartementet har remitterat utredningen Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24) till Uppsala kommun för yttrande senast 1 oktober 2021.

Utredningen har undersökt alternativa lösningar för hur yrkesmässiga verksamheter ska få ökad möjlighet att ta hand om sitt kommunala avfall. I dag har kommunerna, med vissa undantag, monopol på att samla in och behandla kommunalt avfall från både hushåll och verksamheter.

Frival innebär att verksamheter kan välja att hantera sitt kommunala avfall på annat sätt än att lämna det till kommunen. Regeringen har tidigare presenterat ett förslag till frival och miljödepartementet har nu gjort en fortsatt utredning av detta förslag. I utredningens uppdrag ingick också att utreda utökade dispensmöjligheter beträffande verksameters kommunala avfall, istället för att införa frival. Utredningen förespråkar att frival införs från 1 januari 2022.

Utredningen kan läsas i sin helhet [här](#).

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 23 augusti 2021
- Bilaga 1, Yttrande över remiss Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2021-09-07

Yrkanden

Tobias Smedberg (V) yrkar:
att svaret kompletteras med en skrivning där vi tydligt avråder från att införa förändringarna redan januari 2022 med hänvisning till för hastig beredningsgång.

Mohamad Hassan (L) yrkar avslag till Tobias Smedbergs (V) tilläggsyrkande.

Beslutsgång

Ordförande ställer första Tobias Smedbergs (V) tilläggsyrkande mot avslag och finner att kommunstyrelsen avslår detsamma.

Ordförande ställer därefter föreliggande förslag mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Reservation

Tobias Smedberg (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2021-08-23

Diarienummer:
KSN-2021-01953

Handläggare:
Sara Johansson

Yttrande över remiss Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** avge yttrande till miljödepartementet enligt ärendets **bilaga 1**.

Ärendet

Miljödepartementet har remitterat utredningen Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24) till Uppsala kommun för yttrande senast 1 oktober 2021.

Utredningen har undersökt alternativa lösningar för hur yrkesmässiga verksamheter ska få ökad möjlighet att ta hand om sitt kommunala avfall. I dag har kommunerna, med vissa undantag, monopol på att samla in och behandla kommunalt avfall från både hushåll och verksamheter.

Frival innebär att verksamheter kan välja att hantera sitt kommunala avfall på annat sätt än att lämna det till kommunen. Regeringen har tidigare presenterat ett förslag till frival och miljödepartementet har nu gjort en fortsatt utredning av detta förslag. I utredningens uppdrag ingick också att utreda utökade dispensmöjligheter beträffande verksameters kommunala avfall, istället för att införa frival. Utredningen förespråkar att frival införs från 1 januari 2022.

Utredningen kan läsas i sin helhet [här](#).

Beredning

Ärendet har beretts av miljöförvaltningen och kommunledningskontoret. Uppsala Vatten och Avfall AB (UVAB) avger ett eget yttrande tillsammans med Avfall Sverige.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har behandlat ärendet och beslutat att avge yttrande till miljödepartementet. Förslaget till yttrande från kommunstyrelsen enligt ärendets bilaga 1 är detsamma som det som föreslagits av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Föredragning

Utredningen har haft kort tid på sig. Ett flertal av de experter som varit kopplade till utredningen har lämnat särskilda yttranden. Återkommande i dessa yttranden är kritik mot att arbetet skett så fort att ordentliga analyser inte hunnits göras. Detta gäller både experter som förordar frival och som motsätter sig det. Uppsala kommun är kritisk till den snäva tidsplanen. Både kvalitén på utredningen och förutsättningarna för ett lyckat införande skulle förbättras med en rimligare tidsplan för arbetet.

Enligt utredningen ska kommunerna alltjämt ha grundansvaret för kommunalt avfall som har producerats i eller i samband med yrkesmässig verksamhet. Men verksamheter ska ges möjlighet att lämna den kommunala hanteringen och själva bestämma över transport och behandling av sitt avfall.

En anmälan om frival omfattar i princip både transport och behandling av avfallet. Anmälan om frival görs till kommunen sex veckor innan frivalet ska börja tillämpas. Verksamheten ska kunna uppvisa ett kontrakt där det framgår att man anlitar en yrkesverksam avfallsentreprenör. De som transporterar och behandlar avfallet ska årligen rapportera in uppgifter om avfallet till kommunen.

Tillsynsmyndigheten ska kunna återkalla en registrering om frival, om avfallet orsakar störningar på människors hälsa och miljön och störningarna har sin orsak i hur avfallet har hanterats.

Konsekvenser för miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN):

- Uppdatera delegationsordning, IH-plan och taxa inklusive taxeföreskrifter med nya ärende- och avgiftstyper:
 - Hantera anmälan om frival
 - Besluta om upphörande/återkallande av frival
 - Beroende på hur lagstiftningen slutligen utformas, se till att vi har rätt delegationer för de typer av beslut som kan behöva fattas i tillsynsärenden inom området.
 - Eventuellt en ärendetyp om "Kontroll av årlig rapportering".
- Utredarna förutsätter att anmälan om frival ska ske genom en nationellt samordnad digital tjänst. MHN behöver få tillgång till att läsa och eventuellt arbeta i denna tjänst.
- Utredningen uppskattar att registreringsavgiften för anmälan om frival kommer att ligga på cirka 2300 kronor för en verksamhet. Det motsvarar cirka 2 timmars arbete.
- MHN och UVAB behöver upprätta rutiner för hur UVAB informeras om att en verksamhet har registrerat frival samt om frivalet upphör.
- Det kan antas att ett flertal verksamheter i Uppsala vill nyttja frival så snart de får möjlighet. MHN behöver planera för att hantera dessa anmälningsärenden i nära anslutning till att föreslagna frivalsregler träder i kraft. Det innebär också ett ökat behov av tillsyn inom ramen för MHN ansvarsområden.
- I utredningen redovisas särskilda yttranden från branscheexperter. Avfall Sverige befarar i sitt yttrande att frival ökar antalet oseriösa avfallsaktörer på marknaden. Om det inträffar påverkar det MHN genom ökat tillsynsbehov och det kan innebära att tillsyn behöver bedrivas som inte kommer att kunna

debiteras, på grund av att aktörerna undanhåller uppgifter eller kommer på ekonomiskt obestånd.

Uppsala kommuns synpunkter utvecklas vidare i ärendets **bilaga 1**.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 23 augusti 2021
- Bilaga 1, Yttrande över remiss Åga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör

Datum:
2021-08-23

Diarienummer:
KSN-2021-01953

M2021/00950 m.remissvar@regeringskansliet.se
charlotta.broman@regeringskansliet.se
linn.akesson@regeringskansliet.se

Handläggare:
Sara Johansson

Yttrande över remiss Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

Miljödepartementet har remitterat utredningen Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24) till Uppsala kommun för yttrande senast 1 oktober 2021. Uppsala kommuns synpunkter följer nedan.

Uppsala Vatten och Avfall AB avger ett eget yttrande tillsammans med Avfall Sverige.

Inledande kommentar

Utredningen har haft kort tid på sig. Ett flertal av de experter som varit kopplade till utredningen har lämnat särskilda yttranden. Återkommande i dessa yttranden är kritik mot att arbetet skett så fort att ordentliga analyser inte hunnits göras. Detta gäller både experter som förordar frival och som motsätter sig det. Uppsala kommun är kritisk till den snäva tidsplanen. Både kvalitén på utredningen och förutsättningarna för ett lyckat införande skulle förbättras med en rimligare tidsplan för arbetet.

Genomförandetid

Utredningen skriver ett flertal gånger att ”Vi förutsätter att all anmälan och rapportering kommer att ske digitalt och att utformningen av anmälan kommer att samordnas nationellt för att få en enhetlig process och minska parallellt arbete i kommunerna”. Uppsala kommun delar synen att detta behövs.

Kommunen har dock svårt att se att detta skulle kunna vara på plats till 1 januari 2022. De kompletterande åtgärder som utredningen lägger fram i kapitel 8 är omfattande.

Uppsala kommun förutsätter att Naturvårdsverket ges resurser för att kunna arbeta med att ta fram vägledning kring registrering av frival så att det finns på plats till ikraftträdandet. Annars försvinner poängen med nationell samordning, eftersom

kommunerna själva kommer att behöva ta fram anmälningsblanketter till ikraftträdandet.

Vad gäller digitala system så är erfarenheten att det är något som tar ett flertal år att ta fram. Utredningen nämner att Naturvårdsverkets register för farligt avfall kan utökas till att även omfatta frivals-avfall. Tillsynsmyndigheterna har dock ännu inte tillgång till att läsa uppgifter i Naturvårdsverkets register för farligt avfall, varför det i nuläget inte skulle kunna fungera som stöd i tillsyn av verksamheter med frival för kommunalt avfall.

Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen (2020:614)

2 a och 2 b §§ Rapportering till kommun

Det behöver tydliggöras till vem insamlaren ska rapportera. Avses tillsynsmyndighet eller avfallsbolag/den del av kommunen som vanligtvis hanterar kommunalt avfall? Utredningen förslår att miljöskaktionsavgift ska tas ut om rapportering inte sker, och det är tillsyns-myndigheten som har möjlighet att besluta om miljöskaktionsavgift. Däremot har tillsyns-myndigheterna inte tillgång till AvfallWeb om det är i det verktyget som rapportering från kommun till Naturvårdsverket avses ske.

Uppsala kommun anser att den som genomför rapporteringen till Naturvårdsverket ska ges rätt att debitera insamlaren för kostnader för detta.

2 f § Tid för återgång till kommunal avfallshämtning

Den föreslagna texten i 2 f § lyder: ”Den som har gjort ett frival får återgå till att lämna avfallet till kommunen eller den som kommunen anlitar. Det får ske inom sex månader efter det kommunen har mottagit ett sådant besked”.

Föreslagen lydelse innebär att en verksamhet kan meddela kommunen att från och med imorgon ska ni hämta mitt avfall som tidigare omfattats av frival. Däremot får verksamheten inte ha god framförhållning och meddela att från och med om 10 månader ska ni åter hämta mitt avfall som tidigare omfattats av frival. Uppsala kommun tror inte att det är avsikten med formuleringen.

Om avsikten är att föreskriva att kommunen ska ges sex månader att skapa kapacitet att ta emot det avfall som tidigare omfattats av frival, men att kommunen kan börja ta emot avfallet tidigare om verksamheten önskar och om kommunen har möjlighet, så behövs en annan formulering. Förslag är att kommunen eller den kommunen anlitar ska börja hämta avfallet senast sex månader efter det att kommunen mottagit ett sådant besked.

Den passiva formuleringen ”Det får ske” ger otydlighet om vilka skyldigheter och rättigheter som föreligger hos vilken part. Det bör tydligt framgå i lagtexten vem som är aktör.

2 e § Ansvar för frivalsavfall

Enligt 2 e § ska det gälla att "Under den tid som frivalet gäller för avfallet ansvarar kommunen inte för detta avfall." Om tolkningen av 2 f § ska vara att kommunens ges sex månaders ställtid för att skapa kapacitet att åter ta emot avfall som omfattats av frival – vem ansvarar då för att transportera bort och hantera avfallet om en frivalsentreprenör går i konkurs?

2 g § Kommunalt beslut om att frival ska upphöra

Enligt 2 g § får kommunen besluta att frivalet ska upphöra om avfall som omfattas av frival orsakar störningar på människors hälsa och miljön och störningarna har sin orsak i hur avfallet har hanterats.

Det behöver tydliggöras vilken typ av beslut detta är. Ska beslut om att frival upphör vara överklagningsbara beslut? Ska beslutet kunna gälla med omedelbar verkan?

På sidorna 135-136 i utredningen talas dels om att tillsynsmyndigheten ska kunna förelägga avfallsabonnenten att återgå till den kommunala ordningen för hämtning, dels om att tillsynsmyndigheten måste kunna återkalla en registrering om frival. Det behöver tydliggöras om utredningen avser att tillsynsmyndigheten dels kan förelägga om återgång till kommunal hämtning och dels kan återkalla registrering om frival, eller om utredningen menar att återkallande av registrering sker genom föreläggande.

Kapitel 10.5.6 Effekter på den kommunala tillsynen och administrationen

Utredningen utgår från en tillsynsfrekvens på 17%, det vill säga vart sjätte år, för avfallsabonnenter som valt frival. Uppsala kommun ser det som för lågt satt tillsynsfrekvens. Kommunen ser vart tredje till vart femte år som en trolig tillsynsfrekvens för att säkerställa att avfall hanteras så att cirkularitet främjas och miljö och hälsa skyddas. Om en avfallsabonnent byter insamlingsföretag oftare än vart tredje år kan även tillsynen behöva ske oftare än vart tredje år.

Uppsala kommun ställer sig frågande till utredningens argumentation att frival ger ökad möjlighet till tillsyn och därmed ökade tillsynsavgifter. Uppsala kommun bedriver redan idag tillsyn på verksamheters avfallshantering, bland annat över att källsortering genomförs, utifrån krav i miljöbalken 2 kapitel 5 §, förordningar om producentansvar samt lokala renhållnings-föreskrifter. Kommunen har redan fullt legalt stöd för att göra detta och att ta ut tillsynsavgift för det.

Uppsala kommun anser att utredningens kapitel 10.5.6 missar att beskriva en avgörande del av tillsynen: tillsyn på de verksamheter som transporterar och behandlar frivalsavfall och hur den påverkas om en frivalstransportör har sitt säte i en annan kommun än den där den hämtar avfall.

Övrigt

Avgörande för att kunna bedriva en effektiv tillsyn är att det finns tydlighet i vad de legala begreppen innebär. Det måste bli klargjort vilket avfall som ingår i begreppet kommunalt avfall, och därmed kräver att verksamheten anmäler frival för att få lov att nyttja annan entreprenör än kommunen.

Erik Pelling

Ordförande

Lars Niska

Sekreterare